

Kamarazenei tábor a Szentendrei-kistérségben

*Interjú Turmezeyné dr. Heller Erikával,
Bolyky Zoltánnal, Káip Róberttel, Kékesi Judittal,
Rozmán Lajossal és Schmidt Eleonórával*

2013 júliusának egyik forró délutánján érkeztek meg a lelkes zenetanuló növendékek Szentendrére, hogy a kora délutáni órákban elfoglalják szállásukat az Andrea Panzióban. Az elhelyezkedés után rövid tájékoztató következett. Az első közös este a XXI. század pszichológiai gyakorlata szerint, a csapatépítés jegyében telt.

Darvassi Andrea: A tábor megálmodóját, a szervező team motorját, Turmezeyné dr. Heller Erikát kérdezem. Milyen indíttatásból fogant meg a tábor létrehozásának ötlete?

T. H. E. A nyári elfoglaltság más tartalmú élményt jelent, mint év közben a zeneiskolai tevékenységek.

Hangszerükön egyénileg gyakorolnak, a hangszeres órákon zajló fejlesztés is egyénileg történik. Ebben a táborban a közös zenei élmények domináltak, egy hiánypótló koncepció mentén terveztük meg a programokat.

Az Új Széchenyi Terv keretében belül nyertünk pályázati támogatást a hangszeres tehetségüket már bizonyított fiataloknak. A tábor céljaként a kiemelkedő fiatalok zenei pályafutásának támogatását jelöltük meg. A szakmai tevékenység gerincét a kamarazene adta, amely minden zenész számára megkerülhetetlen. Ehhez egyaránt szükséges a saját hangszer uralása, a kooperáció a többiekkel és a magasabb szintű muzikalitás. Ugyanakkor ez az a terület, amely az iskolai gyakorlatban – praktikus okokból – kevesebb teret kap.

D. A. Milyen szempontok alapján választottak mentorokat?

T. H. E. A tábori foglalkozáson a művek művészi kidolgozása történt. A műhelymunka előkészület volt a tábor záró nyilvános hangversenyre, amely a Nemzeti Galéria kupolája alatt hangzott el. Itt olyan produkciók is megjelentek, amelyet a

diákok a mentorokkal közösen adtak elő. A mentorok a szakma valóban elismert és közismert, sikeres, példaképet jelentő képviselői. Olyanokat választottunk, akik a fiatalokkal személyes kapcsolatot tudtak kialakítani, és valószínűsíthetően az arra érdemeiket későbbi pályájukon is segíteni fogják. Szeretném személyesen megnevezni őket.

D. A. Összehasonlítva az intézményesített zeneoktatás tanévhez kötött rendjét a nyári tábor programjaival, milyen előnyt és hátrányt lát ez utóbbiban?

S. E. Az alaphelyzet teljesen más. Ez különben is speciális helyzet, mert

Turmezeyné dr. Heller Erika

Schmidt Eleonóra

a diákok nem ismerték egymást, mi se a diákokat. Ezen felül teljesen új anyagokat kaptak. Minden szempontból újdonság a dolog. Ennek van egy mozgósító ereje is a gyerekekben a koncert miatt. Rendkívülinek tartom ebben a táborban, hogy ez a korosztály a kamarazenevel tud foglalkozni. Mostoha helyzetben van általában a kamarazenei oktatás, ezért hogy a gyerekek előtt ez reflektorba tudott kerülni, ez nagyon nagy dolog. A kamrazene, a vele való foglalkozás egy olyan személyiség fejlesztő erővel hat, és egy olyan lelkeséget is fejleszt a gyerekekbe, amit nem lehet mással. Valóságos misszió, ahogyan itt a kamarazenevel foglalkozunk. A gyermekek készültsége megnyilatkozik abban is, hogyha valaki szólóban nem készül fel egy szólódarabbal, akkor – a gyerekek szóhasználatával – elviszi a balhét egyedül. De ha nem készülök a kamarával, akkor az egy felelőtlenség, mert a társamat is bajba hozom. Ezt is velük átéljük, és a mentor tudja mondani, mennyire rendkívüli figyelni való dolog ez. Az ember egymásért is felelősséget vállal.

D. A. Mentorként volt-e lehetősége befolyásolni a táborban megtanítandó zenedarabok kiválasztását a szerzési időszakban?

K. J. Természetesen volt lehetőség, sőt nekünk kellett kitalálni a szerzőket, darabokat és a csoportok összeállítását. Mivel tudtuk, hogy 4 munkanapunk van és kevés gyakorlási lehetőség, ezért kicsit könnyebb anyagot választottunk, ami azért mégis örömteli legyen. Barokk, klasszikus, romantikus. szerzők, továbbá Bartók művek. Kortárs művekkel Rozmán Lajos foglalkozott. A cso-

Kékesi Judit

portjaim között volt négykezes, gitárduó, furulya-zongora és oboa-zongora páros.

D. A. Mint a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem diploma-hangversenyeinek karmestere, milyen mentális problémákat lát a hangszeres szólisták produkciói mögött? Sikerülhet-e a tábor résztvevőinek olyan útravalót adni, amiket az év közbe-tanulmányaikban tudnak később hasznosítani?

Bolyky Zoltán

B. Z. Ebben az esetben az együttes játék mellett nagyon erős szerepe volt, hogy szóló tudásban ki hogyan érkezett. Mivel nagyon fontos volt a záró koncert, a bemutatkozás, ezért úgy haladtam, hogy alapvetően a darabra koncentráltunk és a darab kapcsán felmerülő lokális problémák hoztak elő esetleg olyan gondolatokat, instrukciókat, amelyek általános érvényűvé téve később hasznosak lesznek. Tehát én nem szeretek szentenciákat kinyilatkoztatni, meg nagy alapelveket hangsúlyozni. Napról napra részletesebben dolgoztunk, és akkor előkerült egy-két dolog, de én általában törekszem arra, hogy a darabot építsük, és abban szerezzek olyan tapasztalatot, amelyeket használnak, de ezt ő maga fordítja át, hogy mi az, ami ebből számára csak arra a pontra vonatkozik és mi az, ami: huh, ez tényleg valahol általában is igaz, figyelnem kell. És ezt maga bontsa le, ne én mondjam meg neki, hogy ez és ez és ez a három komponens, ami neked hiányzik. És lehet, hogy a tábor végére már tudok ilyet is mondani, mert, hogy lesz a szülőkkal találkozás – úgy tudom –

egy kis fogadás formájában, és akkor tudunk beszélni.

D. A. A kamaracsoportokban lévő fiatalok – bár életkoruk 15-17 év közé esik – különböző stádiumban vannak a tanulmányaiknak. Szükséges-e rangsorolni az instrukciókat, iránymutatásokat, hogy sikerüljön őket összehangolni az egységes produkció érdekében, és ne érződjék, hogy valamelyikük hamarabb kezdte a hangszeres tanulmányait, és a másik később?

Káip Róbert

K. R. Úgy gondolom, hogy ez nem attól függ, hogy ki mikor kezd el a tanulmányait, esetlegesen hogyan tudnak egy-egy instrukciót hamarabb megérteni, hanem ez az egyéni felkészültségtől is függhet, valamint az egyéni tudástól is. Nem okozott problémát egyébként, mert nagyon fogékonyak a fiatalok, nagyon hamar veszik az akadályokat. A tudásszintek – mivel rézfúvós kamarazeneről beszélünk, ezen belül is rézfúvós kvintettől beszélünk – kiegyenlítődnek.

D. A. Különböző életkorú hangszereseket összefogó klasszikus zenekarok vezetőjeként van-e titka egy-egy megszülető zenei produkció motiválásának?

B. Z. Az ember mindig dekázik a pedagógiában a követelés és biztatás fogalmával. Így a tábori körülmények között, hogy ismerkedünk egymással, én egy abszolút barátságos hangnemben törekszem megközelíteni az aktuális korosztályt. Zömében középiskolások, egy közvetlen interakcióra biztató kommunikációt célzok meg. Akkor, hogyha hivatalosan év közben tanítok, akkor abba bele kell,

hogy szüremkedjen jobban a követelésnek az a része, hogy a növendékkel vizsgára készülünk. Növendéke válogatja, hogy mennyire van szükség a biztatásra, vagy mennyire inkább a kitűzött cél hangsúlyozására és a gyakorlásra, és fokozottabb munkára való irányítás és rászorítás szükséges. A zenekarban megint csak abszolút hiszek abban, hogy olyan módon kell jelen lenni, hogy reflektálni kell a helyzetet. Mikor egy zenekar fegyelmezetten dolgozik és elfoglalt az apróbb részletekkel, és a vezető úgy érzi, hogy ezt most át kellene mossa egy átfogó lendület, és felszabadítani a hangulatot, akkor arra van szükség. Van, amikor pedig meg kell fogni a gyepelőt. Ezt mindig az adott diszpozíció befolyásolja. A tanításban és a vezénylésben egyaránt.

D. A. Klarinétművészként a fafűvósok köré épített kamaracsoportokkal dolgozik. Jelent-e a gyerekek motiválásában valamilyen különbséget, hogy hány kamaratársat kell összehangolni?

Rozmán Lajos

R. L. Ez nem csak motivációs kérdés, hanem egyszerűen, logikusan minél többen vannak, annál komplikáltabb az anyag. Egy másakra figyelni egyszerűbb, mint két másakra, és aztán három másakra. Azt kell mondjam, hogy majdnem arányosan növekszik a nehézség. Ez egy olyan rutinnak a kérdése, amiből nem lehet elég. Ezek évtizedes projektek, amiket az ember csinál. Magam harminc éve, lehet, hogy valaki most kezd, és ebből három-négy nap tényleg jelképes.

D. A. Gyerekeknél mi jellemző? Van olyan, aki még soha nem kamarázott?

R. L. Igen, olyan is van.

D. A. Van olyan is, aki nagy rutinnal rendelkezik?

R. L. Nagy rutinnal senki nem lehet.

D. A. Ezeket a különbségeket lehet kezelni ez alatt az öt nap alatt?

R. L. Hogyne, abszolút! A pedagógia erről szól, hogy nem tudok válogatni, és lehet, hogy nem is kell válogatni, hanem azzal kell foglalkozni, aki jön. A profi életben is így van, hogy az erőviszonyok nagyon ritkán kiegyenlítették. Minél több ember van, annál nagyobb a rizikó, hogy az erőviszonyok nem lesznek egyformák. Ezzel kell tudni dolgozni, mert egy hét emberes legprofibb produkcióban is biztos, hogy van egy gyengébb, és azt kell tolerálni tudni. Azt vagy magával húzza a többi, vagy mondjuk – diákprodukcióban sokszor előfordul, és ez egy nagyon szép, toleráns játék –, hogy a leggyengébbhez igazodunk. Leggyengébbhez igazítunk tempót is, és ez egy nagyon jó kompromisszum-készséget is segít adni a gyerekeknek.

D. A. Kicsit régebb óta kamaramuzsikáló gyermek könnyedén megérti ezt akár metakommunikációs jelekből is, hogy öneki azért kell most kicsit lassabba vennie magát?

R. L. Ez nem annyira elvont dolog, egyszerűen megegyezünk. Itt van egy csapat, ilyen is van benne, olyan, amilyen is, kell egy közös nevezőt találni. Azért szuper a zene, mert egy absztrakt ügyben tanulunk meg megegyezni. Tehát a legkülönbözőbb emberek, ízlések, felkészültségek motivációban vannak jelen, és ahhoz, hogy egy produkció létrejöjjön, rettenetesen sok konkrét dologban meg kell egyezni.

D. A. A Magyar Rádió Zenekarának rézfűvós tagjához fordulva kérem, hogy jelenthet-e nagyobb lelki nyugalmat a tudat, hogy hangfelvétel történik, vagyis a jó részek összevághatóak? Hogyan látja, milyen lelki folyamatot jelent, ha többször ismételtető egy-egy optimális rész? A délutáni programok egyik rendezvénye, hogy a gyerekeket pszichés tréninggel rá-

hangolják a művészi élet nehézségeire, mint a koncertezés, hangfelvétel. Ilyen irányban beszélgettek-e az itt lévő növendékekkel?

K. R. Igazság szerint nem gondolom, hogy nagyon el kéne menni afelé, hogy most felvételtől beszéljünk velük. Elég ambivalens a helyzet ilyen szempontból, hiszen mindig toppon kell lenni. A hangfelvétel során csak jutalom, hogy van javítási lehetőség. A színpadon vagy az élő zenénél folyamatosan halad a zenei vonal, egyszerűen nincs javítási lehetőség. Ott azért kell a legnagyobb színvonalon teljesíteni, mert csak egyszer adódik. Ugyanakkor hozzá kell tennem, hogy a színpadi kultúra, a színpadi mozgás, vagy a hangszer tartása, a hangszer kezelése, az öltözék, a meghajlás az borzasztóan fontos, és erről beszélgettünk. Felvételtől még nem, azt még korainak tartom.

D. A. Minden szünidei program természetesen magában hordozza a nyár hangulatának, a kikapcsolódást és feltöltődést jelentő közös együttléteknél az élményét. Itt sem volt más-ként. A július 9.-14. között lezajlott tábor programja mutatott egyfajta rendszert. Szerda és szombat között a délelőttök Pomázon, a Teleky-Wattay zeneiskolában műhelymunkával folytak, majd a délután az aktív szórakozás jegyében telt.

T. H. E. Így van. A feltehetően főként vidéki fiatalokra tekintettel félnapos budapesti városnézés – az Operaház épületének meglátogatásával – kapott helyet a programok között. Előtte csoportmunkában „Budapesti zenei séta” címmel internetes kutatás alapján készültek előre a növendékek, majd egymásnak kiselőadást tartottak a csoportok a helyszínen. A pomázi helyszínre való tekintettel szintén kihagyhatatlan volt Szentendre és a Skanzen meglátogatása.

D. A. Milyen pszichológiai tapasztalatok alapján esett a választás a historikus táncra, mint a délutáni foglalkozás gerince?

T. H. E. A tehetséghez kapcsolódó „gyenge oldal” jellemzően a szerepléssel járó feszültséggel, lámpalázzal való megküzdést jelenti, ami különösen súlyosan érintheti a hátrányos helyzetből érkezőket. Ehhez pszichológus

által tartott tréning adott segítséget. Kiegészítő művészeti tevékenységként a historikus tánc kínálkozott. Az esti vagy délutáni „táncházz” kellemes testmozgást nyújtott. Eleinte a résztvevők félénken fogadták a programot, de rövid idő alatt megbarátkoztak a lépésekkel és egymással is. Kacagva, jókedvvel segítettek társaikat. Emellett csapatépítő tevékenységként is tekintettük, az ismerkedés formájaként. A hangszeres gyakorlathoz remek alapot jelent, hiszen a reneszánsz, barokk és bécsi klasszikus stílus mélyebb megértésében semmihez sem fogható az a tapasztalat, amelyet ily módon saját mozgásukon keresztül szerezhetnek a leendő zenészek. E korszakok zenéje ugyanis nagyban épít a stilizált táncokra.

D. A. Már említette, hogy nincs idő a tábor alatt a hangrögzítés folyamataiban zajló lelki eseményeket boncolgatni. Am kikerülhetetlen a kérdés. A szórakoztató elektronika felhasználó-orientáltsága miatt megnőtt az amatőr felvételek száma. Milyen kapaszkodók vannak ezek értékrendjében eligazodni egy nyiladozó zenei ízlésű hangszeres növendéknek?

K. R. Magunk között vagyunk, merem szlengesen mondani: last minute-ben vagyunk. Szinte már késő. Megemlítem nekik, hogy minden nap tessék zenét hallgatni, ne csak rézfűvós zenét hallgatni, ne csak trombita, kürt, harsona irodalmat hallgatni, hanem különböző szólistákat, leginkább énekeseket. Egyébként szeretek énekelni, szeretek énekelteni is, szolmizálunk is persze. Ajánlani szoktam, hogy különböző előadóktól hallgassák meg, hogy egy zenei folyamatot, egy frázist hogyan formálnak meg, hogyan frazíroznak, milyen dinamikával, milyen technikával dolgoznak. Ma nap az internet világában minden meghallgatható. Én úgy vettem észre egyébként, hogy azok a fiatalok, akikkel most foglalkozom, nagyon fogékonyak a klasszikus értelemben vett klasszikus zenére. Ebbe természetesen beletartozik a reneszánsz és a barokk is, valamint a jazz és a kortárs zene is. Nagyon tudatosan készülnek ők erre a zenei pályára gyakorlással, zongora tanulmányokkal, szolfézssal. Aki komolyzenei pályára akar orientálódni, azok vannak már annyira

intelligensek, hogy ezt a fajta zenét fogják hallgatni. Egyébként az igényes könnyű zenét is meghallgathatják.

D. A. Amikor megindul az új tanév, visszatérnek ezek a növendékek a zeneiskolás vagy középszintű tanulmányikhoz, akkor fog-e adni ez a nyári élménye olyan önbizalmat, hogy szívesen válasszanak új műveket, esetleg önállóan kezdjenek a megtanulásához?

R. L. Kérdés, hogy mennyire marad kuriózum ez a pár nap. Mert év közben az egy teljesen más játék. Mindenféle szempontok szerint felállított teljesítményeket próbálnak kiszedni belőlük, és akkor ez a fajta szabadság, amire én legalább itt biztatom őket, ez év közben nem tud érvényesülni. Ezekben az intézményi menetekben inkább azt lehet látni, hogy magára az illető emberre nem kíváncsi senki. Arra kíváncsi, hogy ő produkálja azt az elvárási rendszert, ami le van írva, de hogy órá pontosan, ez szokatlan. Itt belekerül egy olyan szituációba, amiben én arra számítok, hogy Ő hoz valami extrát, magát, és a figyelmét, meg a motivációját, meg az aktivitását. Ehhez nincs hozzászokva. Ahhoz volt szokva, hogy belül vagyok egy sorba, ott teljesítem azt, amit a többi, és az úgy rendben is van. Az,

hogy én egy olyat tudok, amit senki más a világon, és ezt el is várják tőlem, ez nyilván a hétköznapi iskolarendszerben nehezebb kérdés.

D. A. Ez a kamarazenei tábor első alkalommal nyitotta meg kapuit. Reményekkel teli a kép ez után a néhány nap után?

K. J. Nagyon érdekes koncepció mentén jött létre ez a tábor és utólag – látva a sikerét – azt kell, hogy mondjam, fontos kísérlet volt. Bebizonyosodott, hogy nagy szükség van olyan nyári táborokra is, ahol a gyerekek egész személyisége fejlődhet, impulzusokat kaphat, ahol nemcsak a „zenész mivoltát” aknázzák ki. A zenélés, a kamarázás volt az előtérben, de emellett a délutánok és esték érdekes és értékes programokkal teltek. Fontos, hogy támogató hangulatban, stressz-mentesen, közösségi légkörben zajlottak a foglalkozások. A teljesítménykényszerre épülő mai oktatásunk mellett ordítóan hiányzanak az ilyen és ehhez hasonló kezdeményezések. Az elgondolás, ami az egész gyereket tartja szem előtt és nemcsak a részkapességei fejlesztésére koncentrálna, ma idősebb, mint valaha.

D. A. Köszönöm a beszélgetést.

A PARLANDO Művészeti folyóirat 2013/4-es számában megjelent írás másodközlése.

BOLYKY ZOLTÁN – hegedűművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem diploma-hangversenyeinek karmestere, három éven át a Szolnoki Szimfonikus Zenekar és Izaki Maszahiro főzeneigazgató munkatársa, jelenleg a Hegyvidéki-Solti György Zenekar művészeti vezetője;

KÁIP RÓBERT – a Magyar Rádió Zenekar harsona művésze, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának tanára;

KÉKESI JUDIT – zongoraművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Tehetségek Tagozatának, és a Budapesti Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium tanára;

ROZMÁN LAJOS – Liszt Ferenc-díjas klarinétművész, 2000-ben Fischer Annie ösztöndíjas, többszörös Artisjus díjas;

SCHMIDT ELEONÓRA – zongoraművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kamarazene Műhely, Billentyűs és Akkordikus Hangszerek Tanszékének egyetemi docense, szakirány-felelős; nevéhez fűződik az LFZE zongorakísérő szakirány hangszeres területének kidolgozása.

DARVASSI ANDREA KAMILLA (Budapest 1968) a Varga Tibor Zeneművészeti Főiskolát (Győr, 1988-1991) és az ELTE könyvtár szakát (Budapest 2001-2003) végezte, dolgozott a Lőrinci Nagykönyvtár (Budapest, 1988, 1989), a Liszt Ferenc Zeneiskolában (Győr 1990-1991), a Kispesti Alapfokú Művészetoktatási Intézményben (Budapest, 1991-2008), és a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnáziumban (Budapest, 2009-2013). Elnökségi tagja a Magyar Könyvtáros Egyesület zenei szekciójának, 2009-től, tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének (KTE) 2013-tól, és a Liszt Ferenc Társaság budapesti tagozatának, szintén 2013-tól. Tagja az Eckhardt Mária vezette Országos Széchenyi Könyvtár kórusának.